

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Om skogen – kampen om Sveriges sista naturskogar

Filminformation

Längd: 96 min

Ålder: ca 15 år, ej granskad

Ämne: Geografi, Biologi,
Hållbart samhälle

Språk: Svenska

Produktionsland:
Sverige, 2021

Svensk distribution:
Swedish Film, 2021

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmnr: ART000581

Nyckelord

skogsskövling, hållbart skogsbruk, hållbar utveckling, biologisk mångfald, bristfällig lagstiftning, överkonsumtion, miljömål

Filmen behandlar hur skogsbruket i norra Sverige går hårt åt urskogen med dess biologiska mångfald, samt exploaterar samernas renbetesområde. Den visar förutsättningar för biologisk mångfald och ifrågasätter skogsbolagens tolkning av miljöhänsyn.

Referat

Urskogens biologiska mångfald måste upplevas för att förstås. Filmen tar sin början på ett kalavverkat urskogsområde där inga träd sparats och där marken är sönderkörd av skogsmaskiner. Urskogen som resurs bidrog till centralmaktens kolonisation av de norrländska skogarna i syfte att bygga upp välfärdssamhället. Idag finns mindre än 10 procent urskog kvar. I urskogen kan man hitta tallar som först levtt i 600 år och som, under de 200 år det tar för dem att brytas ned, utgör en plats för vissa rödlisade arter. När skogar planteras och huggs ned inom en 80-årsperiod, hinner inte olika livsmiljöer skapas så att arter som t.ex. hänglav, som är renars vinterföda, hinner etablera sig. Filmen jämför också miljöcertifierat skogsbruk, som skövlar hela skogar utan hänsyn till timrets lönsamhet eller ekosystemets fortlevnad, med kontinuitetsskogsbruk, som bevarar ekosystemet och dessutom inte släpper ut lika mycket koldioxid som ett kalhygge. Den tar upp att en skog bara kan bli skyddsvärd ifall den innehåller speciella arter och naturvärden. Skogsstyrelsens mål är att hinna undersöka skyddsvärdet av 4 procent av

avverkningsanmälningarna per år. Skogsindustrins mantra att "Det har aldrig funnits så mycket skog i Sverige som nu", stämmer för själva biomassan, men säger inget om skogens kvalitet och biologiska mångfald. Filmen frågar sig hur skogsekosystemet ska klara av att stå emot skadeangrepp om det inte fungerar. Skogen utarmas och överkonsumeras idag.

Globala målen 12:
Hållbar konsumtion och produktion
Säkerställa hållbara konsumtions och produktionsmönster

Globala målen 15:
Ekosystem och biologisk mångfald
Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstörelsen samt hejda förlusten av biologisk mångfald.

Före filmvisning

Förklara gärna begreppen kalavverkning, föreläggande, skogsekosystem, rödlistade arter, tolkningsföreträde, mykorrhiza

Gå med fördel igenom centralmaktens kolonisering av Sápmi, samt sambanden mellan företags vinstmaximering, lagar och våra naturresurser som de tre delarna i hållbar utveckling.

Frågor under filmvisning

Det passar bra att första lektionen pausa filmen efter 21 minuter. Då kan ni tillsammans sammanfatta filmens budskap. Eleverna kan, till nästa lektion, fundera över sin egen relation till skogen. Vad krävs för att träd ska bli en skog? Vilka minnen har eleverna av skog? Hur viktig anser de skogen vara?

Andra lektionen kan man se till ca 1.10. Då passar det bra att ta nedanstående korta frågor.

Tredje lektionen avslutas filmen och någon av diskussionsfrågorna eller övningen kan passa bra för att fånga upp reflektioner och tankar och sätta filmen i ett sammanhang.

Frågor efter filmvisning

Korta frågor:

- Varför behövs urskog?
- Behövs urskog bara i Norrland?
- Varför tar filmen inte upp skogsbruket i södra Sverige?
- Hur kan en 170 år gammal gran vara så liten?
- Vad behövs för att det ska bli mångfald?
- Hur ser naturvänligt skogsbruk ut?

Diskussionsfrågor:

- I Sverige lever vi som om vi har 4 jordklot. Och fortfarande tror vi på evig tillväxt. Utgå från filmen och diskutera hur detta går ihop, eller inte går ihop.
- Borde naturen ha egna rättigheter?
- Skulle det vara möjligt att ersätta hyggeskogsbruk med kontinuitetsskogsbruk? Vilka konsekvenser ser du av ett sådant skifte?
- Vi vill ha ut så mycket av skogen och det finns många som har rätt till den, genom t.ex. äganderätten, brukanderätten (renskötsel) och allemansrätten. Hur ska olika användningsområden vägas mot varandra för att det ska bli hållbart för skogen? Hur kan vi bruka skogen utan att förbruka den?
- Processen att planera, plantera, sköta och skörda skog är lång. Vad vi gör idag kommer nästkommande generationer att ära och förvalta. Den senaste skogslagen kom 1993. Dess utgångspunkt var frihet under ansvar. Räcker lagen till? Vilka aspekter vilar ansvaret och friheten på?

Arbete efter filmen

Ta reda på

- Hur definieras miljöcertifierat skogsbruk?
- På vilka sätt ska miljömålen "Levande skogar" och "Ett rikt växt- och djurliv" infrias? Hur långt har vi kommit och vad finns kvar att göra? För filmen fram några lösningar?

Källkritisk övning

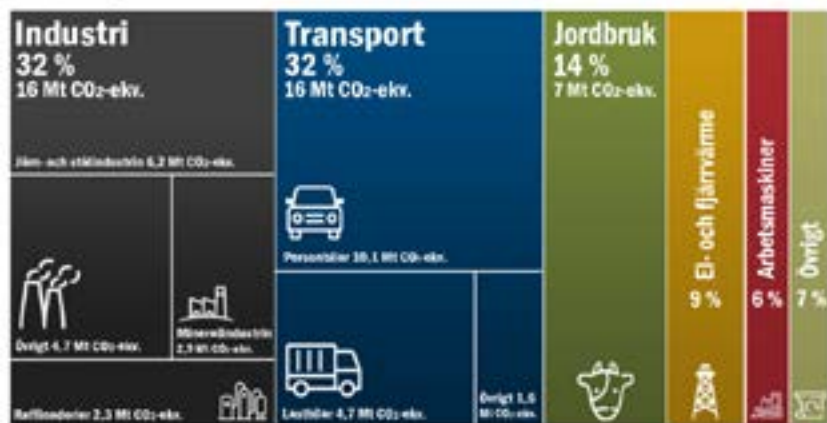
Hur mycket koldioxid släpper Sverige ut?

Granska Naturvårdsverkets statistik för [Sveriges utsläpp av koldioxid 2019](#)

Kan du se utsläpp från skogsindustrin i den redovisade förteckningen nedan? Även åskådliggjort i bilden.

Sveriges territoriella utsläpp 2019

50,9 miljoner ton CO₂-ekvivalenter

KÄLLA: NATURVÅRDSVERKET

INDUSTRI 32 %

- Järn – och stålindustri 6,2 mt
- Övrigt 4,7 mt
- Mineralindustri 2,9 mt
- Raffinaderi 2,3 mt

TRANSPORT 32 %

- Personbilar 10.1 mt
- Lastbilar 4,7 mt
- Övrigt 1,6 mt

JORDBRUK 14%

- Jordbruk 7 mt

EL OCH FJÄRRVÄRME 9 %

ARBETSMASKINER 6 %

ÖVRIGT 7 %

Skogsindustrins utsläpp är inte inkluderade ovan. Det beror på att de räknas som biogena och att de då ses som koldioxidneutrala. Men det är ingen skillnad på en koldioxidmolekyl som kommer från förbränning av biobränsle och en som kommer från förbränning av fossila bränslen.

[Naturvårdsverket](#) anger inte på internet specifikt hur stor Sveriges biogena koldioxidutsläpp är från skogsbruket, men informerar om att merparten av den biomassa som förbränns i Sverige är restprodukter från skogsbruket och skogsindustrin.

I filmen nämns att utsläppen från skogsindustrin är cirka 80 miljoner ton koldioxid.

Hur stort kan då Sveriges totala utsläpp vara?

Faktauppgifterna i filmen Om Skogen – kampen om Sveriges sista naturskogar är hämtade från [abouttheforest.se](#)

Tror du att det lätt eller svårt för allmänheten att hitta och förstå all den här informationen utifrån Naturvårdsverkets olika webbsidor?

Eget arbete:

- Konstprojekt: Filmen ifrågasätter hur vi behandlar vår skog och vår natur. Vad väcker filmen för känslor i dig? Tolka dina känslor inför filmens budskap och uttryck dem konstnärligt. Skriv en dikt, gör en koreografi, måla en bild, ta en fotoserie, gör ett kollage eller någon annan skapelse. Skriv en reflekterande text som ger uttryck för vad din upplevelse av filmen, hur du gått tillväga med att omvandla dessa intryck till ett konstverk, samt vad du vill förmedla med ditt verk.
- Naturresurser och intressekonflikter: En skogsägare blir idag av med tilltänkt förtjänst av timret på sin mark ifall det visar sig att skogen är skyddsvärd. Skogen konfiskeras av staten. Hur tror du detta fenomen påverkar skogsägarens vilja att jobba för biologisk mångfald och bevarande av skog? Hur skulle ett system kunna se ut, som skapar ett incitament hos skogsägare att avsätta mark och skapa miljöer som kan härbärgera biologisk mångfald? Vilka andra värden än biomassa skulle kunna ersätta inkomsttappet?
- Hållbar utveckling och social rättvisa: Klimatkrisen kräver av oss att vi måste förändra våra vanor och konsumtionsmönster. Att 80 % av skogsproduktionen exporteras indikerar att detta kräver lösningar på global nivå. Hur skulle vi kunna tänka och agera framöver för att få till stånd ett förändrat synsätt och samarbeten som tar ansvar för naturens såväl som människornas behov? Inrätta ett globalt institut med representanter från medlemsländer, med makt och ansvar att ta fram regler för skogshänsyn och skogsbruk av världens skogar.

Fördjupa dig

Fördjupa dig i ämnet med hjälp av externa länkar som ger dig mer information och inspiration.

Länktips

Om Sveriges kolonisation av Sápmi

- <https://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/olika-former-av-intolerans/rasism-mot-av-samer/kolonisation>

Om Sveriges Miljömål

- <https://www.sverigemiljomal.se/miljomalen/>

Idéer för ett bättre samhälle av Marc Fleurbaey. Med IPCC (FN:s klimatpanel) som förebild skapades ett tvärvetenskapligt projekt inom Human- och samhällsvetenskaperna: International Panel on Social Progress (IPSP). En populärvetenskaplig sammanfattning av deras arbete finns här:

- https://www.iffs.se/media/22475/ipsp_low.pdf

DN Debatt Replik: Sveriges sista naturskogar måste skyddas nu – de kan inte återplanteras sen

- <https://www.dn.se/debatt/sveriges-sista-naturskogar-maste-skyddas-nu-de-kan-inte-aterplanteras-sen/>

Skogsstyrelsens yttrande över SOU 2020:73, dvs förslaget till beslut om att rädda fjällnära skog

- <https://www.regeringen.se/498f11/contentassets/af64d577b3e54cd793e6858e65f49c61/skogsstyrelsen.pdf>

Inspiration till konstprojektet hittar du här:

Skulptur:

- <https://www.iloboyou.com/gravity-defying-art-cornelia-konrads/>
- <https://mymodernmet.com/outdoor-sculptures-anna-and-the-willow/>
- <https://www.artsy.net/artwork/willy-verginer-schatten-im-wasser>

Fotomontage:

- <https://www.instagram.com/ugurgallen/>

Dans:

Tina Phelps 2019 show – Climate Change:

- https://www.youtube.com/watch?v=dVlye_mgy9A

Litteraturtips

I boken *Miljösociologi* av Lindskog, Rolf & Sundqvist, Göran (2011) förs fram att lösningen av dagens miljöproblem står att finnas i samhället – inte biologin. Behov av samordning mellan organisationer och nationer behövs för att lösa dagens problem.

Diktsamling *För trädets skull* av Karin Boye, 1935. Innehåller dikten "Visst gör det ont när knoppar brister".

- <https://litteraturbanken.se/f%C3%B6rfattare/BoyeK/titlar/F%C3%B6rTr%C3%A4detsSkull/sida/3/etext>

Dikter av Edith Södergran:

- <https://pub lector.org/publication/Dikter-Edith-Sodergran/Titel>

Läroplanskoppling

Filmen *Om skogen – kampen om Sveriges sista naturskogar* passar bra för undervisning i ämnena geografi, biologi och hållbart samhälle på gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll och kursmål från Gy11, se www.skolverket.se.

Geografi, 100 p, Gy11

Syfte

2. Kunskaper om olika natur- och kulturlandskap, om deras samband, utveckling och förändring över tid samt om samband mellan människa, samhälle och miljö.
2. Förmåga att analysera intressekonflikter med koppling till naturgivna risker och mänsklig verksamhet samt hur intressekonflikter påverkar jordens livsmiljöer och människans livsvillkor, ur perspektivet hållbar utveckling.

Centralt innehåll

- Människans behov av naturresurser över tid. Resurstillgångar och resursernas ojämna fördelning samt konsekvenser av samhällets resursanvändning. Samband mellan odlingsbar mark, livsmedelsproduktion, politisk ekologi och lokal utveckling.
- Den globala spelplanen och lokal utveckling. Samband mellan befolkningsutveckling, resurstillgång, resursanvändning och intressekonflikter. Etiska frågor kopplade till konkurrensen om jordens resurser, alternativa och möjliga vägar till social rättvisa och hållbar utveckling.

Biologi 100p Gy

Ekologi

- Ekosystemens struktur och dynamik. Energiflöden och kretslopp av materia samt ekosystemtjänster.
- Naturliga och av människan orsakade störningar i ekosystem med koppling till frågor om bärkraft och biologisk mångfald.
- Populationers storlek, samhällets artrikedom och artsamansättning samt faktorer som påverkar detta.
- Ekologiskt hållbar utveckling lokalt och globalt samt olika sätt att bidra till detta.

Biologins karaktär och arbetsmetoder

- Ställningstagande i samhällsfrågor utifrån biologiska förklaringsmodeller, till exempel frågor om hållbar utveckling.

Hållbart samhälle, Miljö- och energikunskap, 100 p, Gy11

Syfte

1. Förmåga att använda begrepp inom området hållbar utveckling.
2. Kunskaper om olika förutsättningar och möjligheter för att nå en hållbar utveckling.

Centralt innehåll

- Ekosystemens struktur, dynamik och bärkraft samt betydelsen av biologisk mångfald.
- Miljöhot och utmaningar där livsstilens och behovens konsekvenser speglas genom att man till exempel använder ekologiska fotavtryck.
- Samhällets styrmedel och mål på lokal, regional, nationell och internationell nivå med koppling till miljö- och energifrågor.